

PLAN FÖR VUXENUTBILDNINGENS GEMENSAMMA UTVECKLINGSARBETE Arbetsliv - som hela skolans ansvar (ASHSA) 2025-2027

BÖRJE LINDQVIST, PROCESSLEDARE

Vuxenutbildningen spelar en viktig roll i att möta regionens växande behov av kompetensförsörjning. Med ett tydligt uppdrag att fungera som en bas för både nationell och regional kompetensförsörjning (Skollagen, 2010:800 20 kap. §2), syftar vuxenutbildningen till att ge eleverna goda kunskaper om samhälls- och arbetsliv, arbetsmarknaden, arbetsrätt och arbetsmiljö (Lvux12). För att hantera dessa utmaningar och möjligheter ska arbetslivsperspektivet genomsyra hela skolans verksamhet. Genom att integrera arbetslivskunskap i undervisningen, stärka elevernas valkompetens, främja hållbara samarbeten med arbetslivet och utveckla personalens kompetens, strävar vuxenutbildningen efter att etablera sig som en självklar intermediär part i den regionala kompetensförsörjningen ("51 000 anställningar..." Rapportserie, Region Norrbotten, 2018).

Detta utvecklingsarbete syftar till att kvalitetssäkra både arbetslivskunskapen och valkompetensen hos eleverna samt att befästa vuxenutbildningens roll som en given intermediär part i kompetensförsörjningen.

Innehåll

Inledning - Vad är arbetsliv?	2
Utgångspunkt för utvecklingsarbetet	2
Tre perspektiv på begreppet arbetslivskunskapens roll inom vuxenutbildningen	3
Varför behöver vuxenutbildningen detta arbete?	3
Mål.....	4
Syfte	4
Handlingsplan	4
Målgrupp	4
Organisationen av utvecklingsarbetet	5
Så stöds deltagargruppens arbete	5
Målstyrning och uppföljning av utvecklingsarbetet	5
Tidsplan	5
Beslut och fastställande av utvecklingsplan	5
Revideringar.....	6

Inledning- Vad är arbetsliv?

”Det är inget helt självklart begrepp utan det går att lägga in många olika aspekter i vad som menas med arbetsliv.” (Renberg & Lindqvist 2019, Rapport Arbetslivskunskap och valkompetens)

”En definition skulle kunna vara att arbetslivet är den tid du byter bort fritid mot att skaffa dig en försörjning. Med en sådan definition får man med alla de aktiviteter som syftar till att skaffa sig ett arbete, men också alla de aktiviteter som vi vanligtvis tänker på när vi säger att ”vi är på jobbet”. (Ett gott arbetsliv 2012, Blogg)

”Arbetsliv avser den del av en persons liv som är kopplad till arbete och yrkesverksamhet, inklusive alla erfarenheter, roller och aktiviteter från det första jobbet till pensionen. Det innefattar aspekter som arbetsmiljö, anställningsformer, arbetsvillkor, arbetskultur och balansen mellan arbete och privatliv” (Hållbart arbetsliv)

En viktig del av arbetslivet är valkompetens, vilket innebär förmågan att göra medvetna val kring utbildning och yrkesval baserat på egna intressen, färdigheter och arbetsmarknadens möjligheter. Arbetslivet innefattar därmed både själva yrkesutövningen och de beslut som leder fram till ett yrke eller en karriärväg. (Sammanfattningen är gjord med stöd av AI-verktyg från Co-pilot och kvalitetssäkrad av redaktören).

Utgångspunkt för utvecklingsarbetet

Planen utgör en gemensam utgångspunkt för vuxenutbildningens utvecklingsarbete "Arbetsliv – som hela skolans ansvar". Planen baseras bland annat på Skolverkets *Att välja för framtiden – Skolans stöd genom vägledning och lärande, Allmänna råd – Arbete med studie- och yrkesvägledning, Att ställa frågor och söka svar – Samarbete för vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet* samt *Karriärvägledning – en forskningsöversikt* av Anders Lovén. Hänsyn har även tagits till internationella perspektiv, såsom OECD:s rapport *Career Guidance and Employer Engagement*, European Lifelong Guidance Policy Network och Nordiskt nätverk för vuxnas lärande (2015).

För att stärka kopplingen mellan studie- och yrkesvägledning samt arbetslivskunskap har vi även utgått från aktuell litteratur och forskning:

Studie- och yrkesvägledning – hela skolans ansvar av Charlotta Granath: En praktisk bok som belyser vikten av att integrera studie- och yrkesvägledning i hela skolans verksamhet och erbjuder konkreta exempel på implementering.

Studie- och yrkesvägledning i migrationens tid av Åsa Sundelin: Fokuserar på vägledning för personer med migrationsbakgrund och anpassningar för att möta deras specifika utmaningar och möjligheter.

Genom att kombinera nationella riktlinjer, internationella perspektiv och forskningsbaserad litteratur skapar vi ett välgrundat, hållbart och praktiskt utvecklingsarbete som svarar mot verksamhetens mål och elevers behov. Hänsyn har även tagits till *skollagen, förordningen för vuxenutbildningen samt verksamhetens identifierade behov*.

Tre perspektiv på begreppet arbetslivskunskapens roll inom vuxenutbildningen

Arbetet med...

kan leda till att...

Varför behöver vuxenutbildningen detta arbete?

Brister i tillgång till generell studie- och yrkesvägledning och arbetslivskunskap

I mer än 20 år har behovet av att utveckla skolans arbete med generell studie- och yrkesvägledning och arbetslivskunskap lyfts fram i olika sammanhang. Flera utredningar, granskningar och utvärderingar har konstaterat stora brister när det gäller tillgången och stora variationer i kvaliteten på arbetet med generell studie- och yrkesvägledning och arbetslivskunskap.

Läroplanernas skrivningar ger ingen effekt

Läroplanernas skrivningar om generell studie- och yrkesvägledning och arbetslivskunskap har haft svårt att få genomslag. Lite tid ges till individuella samtal kring arbetslivsperspektiv, och dessa frågor integreras sällan i undervisningen trots att arbetslivsperspektiv lyfts i kurs- och ämnesplaner. Det innebär att elever sällan får möjlighet att utveckla kunskap om hur arbetslivet fungerar eller vilka utbildningsvägar som finns.

Otränade i valkompetens

De tränas heller inte i valkompetens, såsom att fatta strategiska beslut utifrån sina styrkor och intressen i relation till arbetslivets möjligheter. Brister i arbetet med arbetslivskunskap påverkar inte bara de enskilda eleverna utan skapar även problem ur ett samhällsperspektiv, t.ex. i form av kostnader för felval och avhopp samt svårigheter med etablering på arbetsmarknaden.

Betydelsefullt för lokal och regional kompetensförsörjning

Regionen står inför ett betydande kompetensförsörjningsbehov. Samtidigt har vuxenutbildningen uppdraget att vara en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen (Skollagen, 2010:800 20 kap. §2). Genom att utveckla arbetet med arbetslivskunskap blir vuxenutbildningen en viktig länk mellan individ och arbetsliv.

Mål

1. **Öka elevernas valkompetens** och deras förståelse för arbetsmarknadens krav och möjligheter.
2. **Integrera arbetslivskunskap** som en naturlig del av ämnesundervisningen.
3. **Skapa hållbara samarbetsstrukturer** inom vuxenutbildningen och mellan vuxenutbildningen och arbetslivet.
4. **Förbättra lärares och personals kunskaper** om arbetslivsrelaterade pedagogiska metoder och forskning.

Syfte

1. **Förståelse och tillämpning:** Stödja elever i att koppla sina studier till arbetslivet, både teoretiskt och praktiskt.
2. **Utveckling av valkompetens:** Hjälpa elever att fatta välgrundade beslut om framtida utbildning och karriär, utifrån deras personliga förutsättningar och arbetsmarknadens behov.
3. **Samverkan:** Främja samverkan inom vuxenutbildningen och mellan vuxenutbildningen och arbetslivet för att stödja undervisningen i arbetslivskunskap och studie- och yrkesvägledning.
4. **Hållbarhet och långsiktighet:** Skapa förutsättningar för ett långsiktigt och hållbart arbete med arbetslivskunskap.

Handlingsplan

1. **Arbetslivskontakter och erfarenheter:** Organisera studiebesök, utbildnings- och arbetsmarknadsmässor samt möten med branscher och yrkesverksamma, med fokus på aktiviteter med tydligt direktiv på målgrupp t ex elevgrupp eller lärarlag.
2. **Samverkan och nätverk:** Initiera samverkan inom vuxenutbildningen. Bygga nätverk mellan vuxenutbildningen och arbetslivet. Identifiera och etablera partnerskap med nyckelaktörer inom arbetslivet och näringslivet.
3. **Uppföljning och utvärdering:** Skapa ett årshjul för planering av gemensamma aktiviteter och tydliga uppföljningsstrukturer.
4. **Utbildning och metodutveckling:** Utveckla och sprida nya pedagogiska metoder för att stärka elevernas valkompetens. Anordna seminarier för lärare och personal där aktuell forskning om arbetsliv och valkompetens presenteras.
5. **Material och resurser:** Utforska och sprida pedagogiskt material som inkluderar arbetslivsperspektiv. Förmedla forskningsartiklar och metoder kopplade till arbetslivskunskap. Planera och genomföra projekt i samarbete med arbetsgivare och organisationer. Utvärdera och förbättra aktiviteter med fokus på elevernas valkompetens och lärarnas arbetslivsrelaterade kunskaper.
6. **Långsiktig strategi:** Utveckla en strategi för att säkerställa att arbetslivskunskap blir en integrerad del av undervisningen. Etablera en process för kontinuerlig utvärdering och förbättring av implementeringen av arbetslivskunskap i utbildningen. Förstärka lärares och personals förståelse för begrepp som samhällsekonomiska perspektiv, individperspektiv och bildningsperspektiv.

Målgrupp

Deltagare är lärare, studie- och yrkesvägledare, rektorer, enhetschefer och annan personal som

berörs av vägledningsarbete/uppdraget inom vuxenutbildningen. Även andra verksamheter inom arbetsmarknadsförvaltningen kan komma att ta del av arbetet.

Organisationen av utvecklingsarbetet

Deltagargrupper (utvecklingsgrupper):

- **Rektorsområde 1** Grundskole- och gymnasieämnen samt anpassad utbildning
- **Rektorsområde 2** SFI
- **Rektorsområde 3** Yrkesutbildning och externa utbildare
- **Rektorsområde 4** YH
- **Verksamhetsstöd** (Enhetschef): Studie- och yrkesvägledning och övrigt verksamhetsstöd

Deltagargrupperna träffas kontinuerligt i bl. a APT och arbetslag och genomför och utvärderar de utvecklingsinsatser och aktiviteter som ska utvecklas i verksamheten. En **teamledare** leder arbetet.

Så stöds deltagargruppens arbete

- **Styrgrupp:** Består av ledningsgruppen och processledare. Styrgruppen skapar förutsättningar för utvecklingsarbetet, säkerställer rätt prioriteringar utifrån utvecklingsplanens intentioner och förankrar arbetet hos beslutsfattare. Styrgruppen och processgruppen träffas vid behov för att hantera uppkomna frågor. Adjungerade kan förekomma.
- **Processgrupp och processledare:** Utses av vuxenutbildningen och leder utvecklingsarbetet utifrån uppsatta syften och mål. Gruppen består av processledare, teamledare och adjungerade medlemmar. Adjungerade kan förekomma. Processgruppen träffas en gång i månaden (oftare vid behov).
- **Rektor/chef:** Ansvarar för uppföljningen av deltagarnas arbete utifrån utvecklingsplanens intentioner. Uppföljningen sker vid medarbetar- eller lönesamtal. Upprättade aktivitetsplaner kan vara ett stöd. Rektor/chef säkerställer att förutsättningar finns för att utvecklingsarbetet kan fortskrida och stödjer teamledarna.

Målstyrning och uppföljning av utvecklingsarbetet

- Processgruppen rapporterar och förankrar aktiviteter med ledningsgruppen.
- Utvecklingsarbetet ASHSA är en aktivitet för det motivationshöjande arbetet inom vuxenutbildningen och en del av verksamhetens systematiska kvalitetsarbete. Det rapporteras som aktivitet (Hypergene) kopplat till verksamhetsmålet genomströmning (som anknyter till nationellt delmål 1).
- Till stöd för rapporteringen används två frågor från enkäten "Elevernas upplevelse av undervisningen vid vuxenutbildningen":
"Jag har fått information om olika jobbmöjligheter och utbildningsvägar."
"Jag har blivit mer medveten om mina mål och ambitioner för mitt arbetsliv."
- Rektor/Enhetschef ansvarar för uppföljningen genom medarbetar- eller lönesamtal. Upprättade aktivitetsplaner kan fungera som ett stöd i arbetet.

Tidsplan

Flerårigt utvecklingsarbete med start 2025-04-03 och uppföljning 2027-04-03.

Beslut och fastställande av utvecklingsplan

2021-09-13: Beslut fattades i Arbetsmarknadsförvaltningen ledningsgrupp den 13 september 2021.

Revideringar

- **2025-04-01** Fastställande av ny och reviderade utvecklingsplan för tiden 2025-2027
- **2024-08-28:** Justering av avsnitt 4 Syfte utifrån nytt beslut om förenklad aktivitetsplan.
- **2023-11-14:** Justering av rubriker och text i figur – ej innehåll.
- **2023-08-16:** Justering av texter i avsnitt 8. BRUK – självskattningsverktyg togs bort, ny text om syftet samt publicering av figur. Omformulering av text om årshjulet i avsnitt 10.
- **2023-02-09:** Reviderad tidsplan.
- **2022-12-15:** Revidering gällande tillägg i syfte och utvecklingsinsatser.
- **2021-10-11:** Revidering gällande tillägg för teamledare och tillfälliga samt permanenta utvecklingsgrupper.